

Manja Žugman Širnik, Bolnišnična šola (Osnovna šola Ledina, Ljubljana)

KULTURNI DAN V BOLNIŠNIČNI ŠOLI

↳ Namen prispevka je predstaviti kulturni dan v bolnišnični šoli. Zavedamo se, da so za kakovosten vzgojno-izobraževalni proces pomembni tudi dnevi dejavnosti. Izvajamo jih, po predpisanem učnem načrtu, tudi v bolnišnični šoli, saj smo prepričani, da bolnemu otroku oz. mladostniku prav tako pomagajo uspešno dosegati zastavljene cilje, v okviru katerih razvija svojo ustvarjalnost ter sposobnost razumevanja in doživljanja najrazličnejših umetnosti.

Uvod

Osnovnošolsko izobraževanje ne poteka le na slovenskih osnovnih šolah, ampak tudi v bolnišnicah. Bolnišnični šolski oddelki, ki so del Osnovne šole Ledina, delujejo že od leta 1958. Svoje pedagoško poslanstvo v bolnišnični šoli danes opravlja 23 učiteljic in učiteljev. Bolnišnična šola namreč deluje na Pediatrični kliniki, na otroškem oddelku Dermatovenerološke klinike, Ortopedske klinike, na posameznih oddelkih Psihiatrične klinike, na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Soča ter na Centru za klinično psihiatrijo. Na omenjenih oddelkih (razen na enoti za adolescentno psihiatrijo in centru za klinično psihiatrijo) poteka pouk od 1. do 9. razreda osnovne šole, izvaja pa se tudi individualna učna pomoč za srednješolce.

Vzgojno-izobraževalno delo v bolnišnični šoli

V bolnišnični šoli poučujemo otroke in mladostnike, ki so hospitalizirani le nekaj dni ali več tednov in mesecev, spet drugi pa se zaradi svoje bolezni večkrat na leto vračajo. Bolnišnična šola jim je v pomoč in podporo, saj z njo ostanejo v stiku s šolskim delom ter se tako po vrnitvi domov spet lažje in uspešneje vključijo v življenje in delo svoje matične šole. Osnovnošolci zapuščajo bolnišnico dobro opremljeni tako z znanjem kot tudi z ocenami. Sicer pouk v bolnišnični šoli ni nikoli povsem običajno izvajanje predmetnika, ampak je vzgojno-izobraževalno delo ves čas prilagojeno izvajanju tega. Smo pa v bolnišnični šoli poskrbeli tudi za bogat nabor najrazličnejših dni dejavnosti, otroke in mladostnike pa bogatijo in razveseljujejo tudi obiski ter srečanja in druženja z znanimi slovenskimi pevci, igralci, športniki, pesniki in pisatelji, prav tako pa se lahko skupaj z učitelji (zdravniki in drugimi strokovnimi delavci) podajo na kakšen izlet ali pa tabor.

Opredelitev vzgojno-izobraževalnih ciljev kulturnega dne

V bolnišnični šoli sem zaposlena kot učiteljica slovenščine. Poučujem učence na predmetni stopnji ter nudim individualno učno pomoč dijakom in dijakinjam, ki prihajajo z najrazličnejših srednjih šol. Slovenščino poučujem v manjših skupinah in individualno, še posebej ko poteka pouk v bolniški sobi, ob postelji.

V prispevku ne bom pisala o vsakdanjem učnem delu, ampak bom predstavila primer kulturnega dne kot le eno izmed dejavnosti, ki jih izvajamo v bolnišnični šoli.

Slovenistke pred vsakim kulturnim dnevom v okviru strokovnega aktivna skrbno načrtujemo cilje dneva dejavnosti. Upoštevati moramo, da so cilji naravnani tako, da jih lahko realizirajo učiteljice na vseh bolnišničnih oddelkih in da lahko v dejavnosti vključijo tako enega učenca kot tudi večje število otrok.

Pri opredeljevanju ciljev moramo dobro poznati oziroma predvideti trenutno situacijo; to je približno število otrok oz. mladostnikov ter njihovo psihofizično počutje. Upoštevati moramo, da se zaradi najrazličnejših stranskih dejavnikov lahko prvotna zasnova kulturnega dne tudi zelo hitro spremeni. Učenca lahko preseneti zelo slabo počutje, oditi mora na kakšno zdravstveno preiskavo ali poseg, obiščejo ga starši in sorodniki ipd. Zaradi omenjenega moramo biti učitelji še posebej strpni, razumevajoči in fleksibilni. Kulturnih dni pa ne uresničujemo vedno sami le v bolnišnični šoli, ampak se uspešno povezujemo tudi z ljubljanskimi kulturnimi ustanovami, športnimi društvi, časopisnimi hišami, z ustvarjalci na področju kulture, z bolnišničnimi vzgojitelji ter mnogimi drugimi dejavniki.

Naredimo si gledališče ali Prebudimo svojo ustvarjalnost

Kulturni dan, ki smo ga izpeljali v mesecu decembru, smo naslovili Ta veseli dan kulture. V ta namen smo vzgojno-izobraževalne cilje opredelili tako, da so lahko učitelji izbrali tiste dejavnosti, za katere so – glede na trenutni položaj na posameznem bolnišničnem oddelku in psihofizične (z) možnosti otrok – presodili, da jih bodo lahko realizirali.

V okviru podnaslova Naredimo si gledališče smo učiteljem ponudili pester izbor najrazličnejših idej za gledališko predstavo ter druge dejavnosti. Izbrali so lahko lutkovno predstavo, dramatizacijo književnega odlomka, uprizoritev že napisane kratke igrice, odločili so se lahko za ustvarjanje in uprizorjanje skečev, starejši pa so se lahko prepustili dramatizaciji Prešernovih pesmi ali pesmi drugih avtorjev. Za vsako od ponujenih možnosti so se na posameznih bolnišničnih oddelkih učitelji in učenci samostojno odločali še o tem, kakšne lutke, kostume, sceno, glasbo in rekvizite bodo izdelali za svojo predstavo. Pri tem so bili pozorni tudi na ustreznost besednega in nebesednega izražanja.

V okviru druge dane možnosti, ki smo jo podnaslovili Prebudimo svojo ustvarjalnost, smo učiteljem ponudili, da se po lastni presoji in glede na možnosti, ki jih imajo, odločijo za literarno, likovno, glasbeno ali gibalno ustvarjanje. Svetovali smo, naj bo poudarek kulturnega dne na slovenski kulturni dediščini, na spoznavanju in prepevanju slovenskih ljudskih pesmi in učenju plesnih korakov slovenskih ljudskih plesov. Idej je bilo veliko, nekatere so se prepletale, spet druge so bile zelo svojevrstne, vse skupaj in vsaka posebej pa so trkale na vrata slovenskega kulturnega duha.

Ta veseli dan kulturne v praksi

Nekateri učitelji so uspeli kulturni dan izpeljati v enem, drugi v dveh dneh. Dejavnih je bilo veliko otrok, obstajal pa je tudi primer, ko sta sodelovala le učenec in njegova mama. Kulturni dan je potekal na različnih lokacijah; tj. na bolnišničnih oddelkih, v bolnišničnih sobah, ob posteljah, v učilnicah in tudi v muzejih. V nadaljevanju velja predstaviti nekaj najbolj zanimivih izvedb tega posebnega bolnišničnega dne.

Na pulmološkem oddelku je bil v kulturno dogajanje vpet le en deček. Ta je bil v izolaciji, zato se ni mogel družiti s svojimi sovrstniki. Na kulturnem dnevu je pripovedoval o Vrbi in Prešernovi rojstni hiši, saj je kraj zelo dobro poznal, pa tudi pesnikov dom je že bil obiskal. V jedrnem delu je pobil že spoznal lutkovno gledališče. Oddelčni vzgojiteljici sta ga presenetili ter uprizorili igrico Zrcalce. Po končani predstavi si je ogledal lutkovni oder in lutke, nato pa je nadaljeval s poustvarjanjem. Preselil se je na gozdno jaso in si v misli priklical živali, ki bi lahko prišle, priskakljale, pritekale, priletele, priletele, prilomastile ... V roke je vzel zrcalce. Vživel se je v posamezno žival ter se predstavil s kakšno njeno značilnostjo. Nekatere živali si je bil poprej ogledal že v knjigi, zato je njihove lastnosti že dobro poznal in mu predstavitev ni delala težav. Nato se je od miselnih preselil k motoričnim dejavnostim. Iz vnaprej pripravljenih šablon je izrezoval živali, ki so nastopale v igrici. Prilepil jih je na slamico. Miza, ki jo je pogrnil z zelenim prtom, mu je služila kot lutkovni oder. Skupaj z mamo sta si priklicala v spomin poprej videno igrico in jo tudi sama uprizorila, učiteljica pa je pripovedovala vezno besedilo.

Na oddelku za otroško psihiatrijo se je kulturni dan odvijal ločeno na razredni in predmetni stopnji. K njegovi izvedbi so se pridružile tudi prostovoljke. Sestava udeležencev se je ves čas spreminjala, saj so učenci odhajali k pouku, zdravniku, psihologinji ... Vsebinsko je bil dan zastavljen tako, da so učenci najprej spoznavali vrste gledališč in gledaliških iger ter se v vsaki tudi preizkusili. Pri tem so se izkazali z domiselnostjo ter sproščenostjo. V nadaljevanju so usvajali pojme, povezane z gledališčem. Spoznali so oder, sceno, rekvizite, odrski jezik in podobno. Več pozornosti so posvetili lutkovnemu gledališču. Zaigrali so kratke pravljice. Pri tem so uporabljali lutke, ki so jih bili izdelali sami. Oddelčna specialna pedagoginja je povedala, da je bila odzivnost učencev sprva nekoliko slabša, postopoma pa so postajali bolj dejavni in ustvarjalni. Ker je pri gledališkem delu potrebno medsebojno sodelovanje in prilagajanje, je bil glede na težave otrok to zanje zahteven cilj. Dogajanje se je odvijalo hitro in intenzivno. Ugotovili smo, da so učenci

ne le uspešno sodelovali, temveč tudi ohranjali vso potrebno zbranost.

Na predmetni stopnji so učenci in dijaki prav tako spoznavali gledališče. Pripravili smo kviz po vzoru TV-oddaje *Male sive celice*. Med seboj sta se pomerili dve skupini. Učenci so med kvizom ponovili, utrdili in razširili poznavanje kulture, in sicer filmsko, gledališko in literarno področje. Še malo prej nepoznani udeleženci so se med seboj prav dobro spoznali in povezali. Na vse pretege so se trudili najti pravilno rešitev, med seboj se so posvetovali in si pomagali. Sleherni posameznik je pozitivno vplival na delovanje, sploh pa rezultat, posamezne skupine. Učenci in dijaki so uspešno dopolnjevali svoje vrzeli v znanju.

V drugem delu se je odvijalo pravo malo gledališče. Učenci in dijaki so uprizorili *Povodnega moža* in *Turjaško Rozamundo*. Udeleženci so se razdelili v dve skupini. Vsaka skupina se je pod vodstvom učitelja za dobro uro zaprla v bolniško sobo in »študirala« svojo igro. Poskrbeli so tudi za rekvizite, ki so bili v tistem času in prostoru na voljo. Učenci so nekatere pripomočke izdelali sami, spet druge so si izposodili pri medicinskem osebju. Na srečo je ta dan deževalo, zato je lahko prevzetna Urška na odru vihtela v rokah dežnik, ki ji ga je posodila oddelčna medicinska sestra. Spet drugi učenec si je iz lego kock izdelal sabljo. Igral je namreč Ojstrovrhara, ki se uspešno bojuje s turško vojsko ter osvaja lepo Lejlo ... To pa še ni vse. Igralke in igralci so poskrbeli tudi za glasbeni del. Naučili so se plesati dunajski valček. Videti je bilo, da so se resnično prelevili v prave gledališke igralce. Čeprav so priznali, da jih je dajala trema, je bilo opaziti, da so pogumno in suvereno stopili na oder ter se predstavili svojemu občinstvu.

V sintezi so učenci in dijaki izmenjali svoje misli in občutja, ki so se porajala med pestrim kulturnim dogajanjem. Strinjali so se, da je bil dan prijeten in zanimiv. Na njem so radi sodelovali, saj so vsaj za trenutek pozabili na svojo bolezen, prav tako pa so na vabljen način združevali prijetno s koristnim. In še več. Spoznali so, da je trema odpravljena, torej še kako drži pogovor, ki pravi, da je Strah znotraj votel, okrog ga pa nič ni.

Pestro dogajanje se je odvijalo tudi na drugih bolnišničnih oddelkih. Na dermatološkem oddelku so se posvetili pripovedovanju kratkih zgodb o bajeslovnih bitjih ter oblikovali skupinsko sliko z rusalko. Na nevrološkem oddelku je beseda tekla o ljudskih običajih, o katerih so pripovedovali učenci, ki so prihajali iz versko zelo raznolikih družin. Spet drugod so slovenske običaje popestrili še z obiskom Miklavža, o katerem so prav tako spoznavali legende, svoje znanje pa utrjevali z reševanjem križank ter pisanjem pisem. Učenci so lahko uživali v predstavi ribiča Pepeta, zapeli pa so tudi s Čuki. Prednovoletnih predstav seveda tudi ni manjkalo. Uprizarjanja so se kar vrstila. Na enem izmed oddelkov so se učenci predstavili v igri Janko in Metka, na spletnih straneh pa so poizvedovali, katere predstave si lahko 3. decembra ogledajo v svojem domačem kraju. Učenci, ki so smeli zapustiti bolnišnične prostore, pa so se podali v Muzej sodobne umetnosti, kjer so spoznavali razlike med moderno in sodobno umetnostjo, po vodenem ogledu pa so po skupinah iz različnih odpadnih materialov izdelovali makete muzeja.

Sklep

Ta veseli dan kulture je bil v bolnišnični šoli zaznamovan s pravim vrenjem idej, ustvarjanja in dogodkov. Raznobarvni kulturni mozaik bolnišnične šole so sestavljale likovne umetnine, gledališke uprizoritve, lutkovne igrice, literarno ustvarjanje ter spoznavanje in raziskovanje naše kulturne dediščine. Medpredmetno povezovanje, prepletanje vzgojno-izobraževalnih ciljev in številne oblike dela je oblikovalo raznobarvni metodični in didaktični preplet kulturnega dne. Ta je prinesel učenkam in učencem ob sproščenem ustvarjanju veliko veselja, radosti in zabavnih trenutkov. Dokazali smo, da so otroci in mladostniki ob primerni spodbudi pravi ustvarjalci.

POVZETEK

Prispevek podaja uvid v izvajanje dneva dejavnosti v bolnišnični šoli; tj. kulturnega dne. Organizacija in izvedba tega ima svoje specifičnosti in predstavlja tako učiteljem kot tudi učencem svojevrsten izziv, hkrati pa bogati preživeti čas v bolnišnicah. Poleg tega otrokom prinaša številna nova (spo)znanja, krepi njihove ustvarjalne (z)možnosti ter jim riše nasmeh na obraz. Z roko v roki tako rekoč združuje prijetno s koristnim.

Literatura in viri

- Bečan, T., 2008: *Ko naš učenec zboli*. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
- <http://261.gvs.arnes.si/bsola.si/bolnisnicna-sola>.